

Acta Scientiarum Socialium, No. 48.

Tematikus szám: Sorsdöntő napok Közép-Európában 1918 őszén

Főszerkesztő: Molnár Gábor, vendégszerkesztő: Gulyás László.

Kaposvári Egyetem Társadalomtudományi Tanszék, Kaposvár, 2018. 90 old.

A Kaposvári Egyetem Társadalomtudományi Tanszékén kiadott Acta Scientiarum Socialium című folyóirat negyvennyolcadik száma tavaly novemberben jelent meg, s a benne olvasható tíz tanulmány az egy évszázaddal korábbi közép-európai folyamatokat mutatja be. 1918 őszén ugyanis szinte pillanatok alatt – noha egyáltalán nem előzmények nélkül – omlott össze és bomlott föl az Osztrák–Magyar Monarchia. A tematikus folyóiratszám logikája, hogy egy-egy fontos történeti dátumra és az ahhoz kapcsolódó történelmi pillanatra fókuszálva ismerteti a Köztes-Európa politikai térképét alaposan átrajzoló száz évvel ezelőtti eseményeket.

Ennek jegyében Andrej Tóth (University of Economics Prague) a csehszlovák állam születésének prágai pillanatát (1918. október 28.), Popély Gyula, a Károli Gáspár Református Egyetem professzora a szlovákok turócszentmártoni gyűlését (1918. október 31.), Hamerli Petra (Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar) pedig Fiume elszakadásának (1918. november 4.) históriáját írta meg.

Gulyás László – az ismertetett folyóiratszám vendégszerkesztője, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának professzora – két írással is szerepel a kiadványban. Az egyikben Kárpát-alja sorsának – a magyar és a csehszlovák állam közötti „ingadozásnak” – az 1918–1919-es mozzanatait vizsgálja az ungvári népgyűlések (1918. november 9. és 1919. május 8.) dimenziójából, míg a másikban a Délvidék elszakadásának újvidéki jeleneteit (1918. november 25.) elemzi.

Tefner Zoltán, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára a száz éve újjáéledő lengyel állam létrejöttének (1918. november 11.) körülményeit, míg Tóth Imre – a Soproni Múzeum igazgatója, a Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karának docense – az önálló Német-Ausztria (1918. november 12.) genezisének folyamatát, Sokcsevits Dénes (a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa) pedig a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulásának 1918. október 29. és 1918. december 1. közötti állomásait ismerteti tanulmányában.

Külön figyelmet szentel a tematikus lapszám az első magyar köztársaság, a Károlyi Mihály gróf vezette Magyar Népköztársaság létrehozása (1918. november 16.) történeti, politikai és alkotmányos körülményeinek, amelynek történetét – fölhívva a figyelmet a közjogi hiányosságokra

és ellentmondásokra – Vizi László Tamás főiskolai tanár, a Kodolányi János Egyetem rektorhelyettese írta meg.

Az Osztrák–Magyar Monarchia fölbomlása és az utódállamok kialakulása és véglegesülése folyamatának érdekes momentumai voltak az olyan ideiglenes és kérészéletű államterek, mint a Nagymarton központú Hiénc Köztársaság. Szávai Ferenc professzor, a Kaposvári Egyetem rektora dolgozatából kiderül, hogy 1918. december 6-án este kiáltották ki a Sopron, Moson és Vas megyét magában foglaló „Hienzenland Köztársaságot”. Az államkísérlet több mint háromszáz nyugat-magyarországi községet érintett, valamint fölvetette a térség csatlakozásának lehetőségét az akkori Ausztriához. Az államkezdeményezésnek a magyar haderő azonban huszonnégy óra alatt véget vetett.

A fentiekben tartalmilag röviden bemutatott folyóiratszám – a benne szereplő tíz tanulmány áttekintő jellege, megbízható történelmi látásmódja és évfordulós aktualitása miatt – fontos hozzájárulás a huszadik század eleji közép-európai történelmi folyamatok kutatásához, s egyben segítség a régió jelenkori kihívásainak jobb és hitelesebb megértéséhez is.

Miklós Péter